

FAKULTET DRAMSKIH UMETNOSTI U BEOGRADU

Naučnom veću Fakulteta dramskih umetnosti

Izveštaj Komisije za procenu i odbranu doktorske disertacije

kandidata mr Dejana Nikolaja Kraljačića:

**POSTMODERNIZAM I MODERNI FILM SA POSEBNIM OSVRTOM NA PERIOD
OD 1970. GODINE DO DANAS**

Naučno veće Fakulteta dramskih umetnosti formiralo je komisiju za procenu i odbranu doktorske disertacije kandidata mr Dejana Nikolaja Kraljačića u sastavu: dr Aleksandar Janković, vanredni profesor Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, dr Aleksandra Milovanović, docent Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, dr Petar Zec, redovni profesor Fakulteta umetnosti u Kosovskoj Mitrovici, dr Živko Popović, redovni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu, i dr Maja Volk, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu (mentor).

Komisija je pročitala rad i podnosi izveštaj o proceni:

Biografski podaci kandidata

Dejan Nikolaj Kraljačić, rođen je u Zrenjaninu, 1975. godine. Uporedo sa osnovnom školom završava i nižu muzičku školu, odsek klavir, u Sarajevu, maturira u Trinaestoj beogradskoj gimnaziji 1993. godine, da bi upisao Elektrotehnički fakultet u Beogradu, a potom i Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu, odsek Filmska i televizijska režija, na kojem diplomira 2001. godine. Na istom fakultetu upisuje postdiplomske studije, i stiče zvanje magistrira dramskih nauka u oblasti filmologije 2010. godine, odbranom magistarske teze: *Baz Lurman: potencijal postmodernizma* (mentor prof. dr Maja Volk). Od 2009. godine, živi i stvara u Srbiji i Kanadi.

U zvanju je vanrednog profesora na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, gde je stalno zaposlen od 2007. godine. Predaje predmet *Filmski i televizijski scenario* na osnovnim akademskim studijama Dramaturgije i *Dramaturgiju savremenog filma i marketinga* na master akademskim studijama Dramaturgije. Od 2015. godine, honorarni je saradnik Raindance / Staffordshire University (Velika Britanija) postdiplomskog filmskog programa (MA/MSc) gde obavlja funkciju tutora i mentora postdiplomcima (online), programa pokrenutog od strane jedne od najuticajnijih mreža nezavisne filmske produkcije u Evropi, Raindance međunarodnog filmskog festivala, a koji pored svog centra u Londonu (Engleska), realizuje programe i u Torontu (Kanada) i Los Angelesu (SAD).

Autor je niza zapaženih studentskih kratkometražnih filmova (*Knjiga uspomena* / 1995, *Proba* / 1996, *Škrinja* / 1997...). Za kratkometražni igrani film *Bure baruta* (*Balkan bluz*, međunarodni naslov), dobija Zlatnu medalju Beograda za režiju najboljeg debitantskog filma na Jugoslovenskom festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma 1998. godine, a film je bio uvršćen i u zvanični program prestižnog međunarodnog televizijskog festivala Prix Europa u Berlinu, na kojem je bio i član žirija. Za dokumentarni film *Sanjam, a šta mi se događa*, dobitnik je specijalnih nagrada žirija za režiju na Jugoslovenskom festivalu dokumentarnog i kratkometražnog filma 2002. i festivalu Zlatni vitez u Rusiji.

Kao koscenarista dugometražnog igranog filma *Hadersfeld* (2007), biva nagrađen Ibisom za najbolji scenario Filmskog festivala Srbije u Novom Sadu, 2. nagradom Festivala filmskog scenarija u Vrnjačkoj Banji, i Specijalnom nagradom na Festivalu filma i umetnosti u Varšavi.

Koautor je komedije *Samo za ljubavnike u pljački: interkontinentalni krstareći happy end*, koju postavlja na scenu 2007. godine (AKUD Branko Krsmanović), da bi je adaptirao i režirao i na Radio Beogradu 2013. godine.

Radio je kao urednik filmskog programa Studentskog kulturnog centra, Beograd (2001-2003), organizujući cikluse poput: *Novi čileanski film, trashkult, hororkult*, itd. Bio je pokretač i urednik filmske književne edicije SKC-a *Vrtoglavica (Jahač na lokomotivi: razgovori sa Živojinom Pavlovićem*, priredio Nebojša Pajkić, luksuzna monografija *Emir Kusturica: kult margine*, autor Goran Gocić...), kao i jedan od pokretača 2003. godine manifestacije Međunarodni salon stripa u Beogradu, čiji je bio koordinator međunarodnog programa 8 godina.

Profesionalnom filmskom kritikom se počinje baviti 1998. godine, saradujući sa brojnim medijskim kućama (TV, radio, štampa), od kojih se izdvajaju: *Hronike FEST-a*, gde nastupa kao kritičar i autor ekskluzivnih priloga kratke igrane forme (1999, 2000, 2002.), zatim *Hronike autorskog filma*, emisija *Metropolis* za RTS, filmske recenzije za Playboy (Srbija i Crna Gora, 2005)...

Saradnik je portala za kulturu jugoistočne Evrope seecult.org, gde objavljuje prikaze međunarodnih festivala, kao i kritike na svetski najuticajnijem web portalu za međunarodne filmske festivale - filmfestivals.com.

Takođe, bavio se i marketingom, pisanjem i režiranjem reklamnih video spotova - kampanja, kao i namenskih filmova (UNDP, Simex, Biblioteka Ilija M. Petrović, Institut za fiziku, JDP...), radio kao kreativni direktor marketinške agencije Watchout (2001).

U više navrata bio je član, ili predsedavao žirijima međunarodnih filmskih festivala.

Tekst pod nazivom *Rimejci i epizode u svetskom filmu* prijavio je za naredni broj Zbornika radova Akademije Umetnosti. Završava knjigu *Napiši scenario!* prvi klasični udžbenik za pisanje filmskog scenarija kod nas, uvršćen u izdavački program Filmskog centra Srbije za jesen 2016.

Član je FIPRESCI-ja i Udruženja scenarista Srbije.

Doktorska disertacija kandidata mr Dejan Nikolaja Kraljačića: POSTMODERNIZAM I MODERNI FILM SA POSEBNIM OSVRTOM NA PERIOD OD 1970. GODINE DO DANAS napisana je na 283 stranice, čini je 6 poglavlja, uz neophodnu naučnu aparaturu, spisak korišćene literature i drugih izvora.

Struktura rada

Doktorska disertacija kandidata mr Dejana Nikolaja Kraljačića organizovana je u šest poglavlja: 1. Uvodno razmatranje, 2. Postmodernost stanje, 3. Postmodernizam i film, 4. Naracija igranog filma, 5. Osvrt na filmsku produkciju od ranih 1970-ih do danas, 6. Zaključno razmatranje, i Izvori i literatura, od kojih svako ima svoje zasebne segmente sa podnaslovima (ukupno 34). Nakon *uvodnog razmatranja* u kojem su postavljeni: predmet istraživanja, ciljevi rada, pojmovno-hipotetički okvir i metodologija naučnog rada, naredna dva poglavlja predstavljaju teorijske osnove istraživanja definisane teme, dok se naročito treće služi i historiografskim metodom u domenu filma, kao platformom za komparativnu analizu sa savremenim filmskim strujanjima. Prva tri poglavlja, prvo i drugo opšte i više interdisciplinarno, i treće specifično, više usmereno ka filmu, pružaju punu teorijsku, naučnu eksplikaciju teme kao i njenu istorijsku genezu, postavljajući osnovu i za empirijska istraživanja, uz obrazloženja neophodna za naučno postavljanje istraživačkog pitanja.

Sledi poglavlje koje se bavi naracijom igranog filma, a potom i osvrt na filmsku produkciju od ranih 1970-ih do danas, analitičko-interpretativno poglavlje koje uključuje stvaralaštvo niza autora i filmova relevantnih za tematski okvir, sa fokusom na SAD i Evropsku produkciju, ali uz pružanje i osnovnih smernica aktuelnog stanja i izvan dva istaknuta podneblja. U *zaključnom razmatranju* izvršena je evaluacija svega izloženog dokazujući rezultate istraživanja i naučni doprinos, a ovo poglavlje se zaključuje sa odgovorom na postavljene hipoteze.

Predmet i ciljevi istraživanja

Predmet istraživanja mr Dejana Nikolaja Kraljačića u ovom radu je postmodernizam i moderni film sa posebnim osvrtom na period od 1970. godine do danas. Polazeći od mišljenja da postmodernizam u umetničkom, stilskom i estetskom smislu nije dovoljno objašnjen, odnosno definisan, a posebno u domenu filma, kandidat jasno iznosi svoj predmet i ciljeve istraživanja. Pozivajući se i na En Fridberg, Kraljačić odmah u uvodu razdvaja postmodernu od postmodernizma, socio-filozofsku kategoriju od kulturne i estetsko-umetničke, što će preispitivati u odnosu na filmski izraz od 1970. godine do danas, referišući se pritom i na niz filmskih tendencija pre istaknute godine. Za cilj istraživanja i u službi dokaza svojih hipoteza, kandidat postavlja pet zadataka na koje on odgovara u radu:

- izneti vladajuće teorije postmodernizma - pregled i analiza teorija postmodernizma i njihov uticaj na tumačenje savremenog filmskog stvaralaštva, sa naglaskom na najuticajnije eksponente ove oblasti: Žan-Fransoa Liotara, Žan Bodrijara, i naročito Fredrik Džejmsona, pritom ne zanemarujući i mišljenja koja nisu u skladu sa njihovim;

- utvrđivanje karakterističnih elemenata i postupaka koji se smatraju postmodernističkim na filmu;

- stvaranje što temeljnije osnove za istorijsko razumevanje filma i njegove naracije;

- provera teorijskih modela kroz analizu relevantnih pojava tokom istorije filma od začetka, posebno se osvrćući na moderni film od ranih 1970-ih do danas;

- stvaranje osnove za bolje razumevanje izražajnih sredstava savremenog filma, i aktuelnih kritičko-teorijskih tumačenja istih.

Hipoteze elaborirane u radu

Područje hipoteza rada koje kandidat dokazuje sadrži glavnu i pet pomoćnih. Glavna hipoteza kandidata je da: osnovna svojstva stila, estetike i naracije, kao i postupci prisutni

na filmu od ranih 1970-ih godina do danas mogu se detektovati i u prethodnim razdobljima, što dovodi u pitanje opravdanost uvođenja klasifikacije postmodernizam u domen filmskog izraza i jezika, čime i svrstavanje priličnog dela aktuelnog filmskog stvaralaštva u jedan novi, determinisani umetnički pravac. Dokazujući pomoćne hipoteze u radu, kandidat teži i detektovanju uzroka i povoda da uticajni deo teorijsko-kritičke misli klasifikuje brojne filmske produkcije od 1970. godine do danas kao postmodernističke, uz najčešće podrazumevani negativni predznak kreativne inferiornosti u odnosu na ostvarenja koja su prethodila, sugerišući da vrednovanju u velikoj meri doprinose vanumetnički kriterijumi, od ideološko-političkih do onih subjektivnih, kao i odsustvo valorizacije i sistematizacije bogatog istorijskog filmskog nasleđa.

Pomoćne hipoteze kandidat formuliše na sledeći način: zameranja savremenim produkcijama od strane brojnih kritičara i teoretičara često potiču iz odsustva težnje ka što objektivnijoj analizi zasnovanoj na temeljima stilsko-žanrovskih, sadržinsko-formalnih, i filmsko-istorijskih odrednica, bivajući radije vođena vrednovanjima na subjektivnim osnovama, kao što je sama "tradicija kvaliteta" produkta, tj. povlađivanje ukusu koji umnogome korenspondira sa (opet upitno jasno definisanom) kategorijom modernističkog filma, lična politička borba, ili predubeđenjima potpuno vanjskog karaktera poput finansijske uspešnosti filma, budžeta, zemlje porekla, i sl.; pozitivno vrednovanje filmskog autora / ostvarenja predominantno je uslovljeno intencijom istog ka podrivanju forme u službi jasno iskazane ideološke borbe protiv kasnog kapitalizma; ideal na kojem insistira uticajni deo kritičko-teorijske misli sadrži paradoks - kreiranje originalnog filmskog izraza koji treba direktno da ukaže na probleme savremenog društva, dok se u isto vreme očekuje i da se oglašuje o aktuelne tehničko-tehnološke mogućnosti i estetski modus koji su proizvod tog istog društva; prisutan otpor kod mnogih teoretičara ka što bogatijem - širem empirijskom iskustvu gledanja filmova, te snažna tendencija ka kritičkom diskursu spram popularne kulture sa suženim poznavanjem iste, uz odsustvo objektivnijeg tretmana aktuelne publike u širem smislu, koja je upravo i reprezent društva u kojem živimo; sve idejno-estetske koncepte aktuelne danas, u manjoj ili većoj meri, imali smo prilike da uočimo na filmu do 1970. godine.

Metode primenjene u istraživanju

S obzirom na ambiciju ovog istraživanja da ukrsti brojne izvore iz teorije postmoderne koja je sama po sebi eklektična i poziva na interdisciplinarnost, i nije mnogo tematizovana kod nas - postoji veoma sveden broj prevedenih knjiga od značaja za ovu temu, i predstavljanje velikog broja slučajeva iz područja filma, kako pojedinačnih tako i fenomenoloških pojava, primenjena metodologija je i nužno hibridna. Teorijski metod obuhvata fenomenološku analizu pojma postmodernizam, što po automatizmu uključuje i sociološki, kulturološki, ideološki i politički diskurs, postmodernistički film, i relevantne pojave tokom razvoja filmske umetnosti i umetnosti uopšte, naratologiju filma, kao i teoriju filma i žanra. U teorijskom istraživanju, koriste se podaci prikupljeni analizom obilja relevantne naučne stručne i najsavremenije literature koje zahvataju niz različitih područja od filma i umetnosti, filozofije, sociologije kulture i medija, naratologije, scenaristike, psihologije, antropologije. Fokus je na kvalitativnoj analizi: formalna, semiološka, strukturalna i naratološka, odnosno deskriptivna, eksplorativna i interpretativna, što podrazumeva i opservaciju i interpretaciju, da se što vernije opišu pojave, okolnosti i događaji. U radu kandidat takođe favorizuje istorijsko-empirijski metod nad hermeneutičkim pristupom.

Kandidat koristi opšte logičke metode svojstvene naučnom istraživanju poput analize, sinteze, apstrakcije, dedukcije, indukcije i generalizacije, a verifikacija i produblјivanje dobijenih rezultata vršena je putem komparativnog metoda i metodom studije slučaja pojedinih istorijskih filmskih pojava i savremene filmske stvaralačke prakse. Korišćena je i kritička metoda u kontekstu sagledavanja aktuelnog stanja produkcije prouzrokovane ekspanzijom digitalne tehnologije, metodama finansiranja i načinom plasmana savremenih filmskih proizvoda. Kandidat se takođe koristio i brojnim autopoetičkim iskazima obrađivanih filmskih autora, kao i pojedinim relevantnim umetnicima prethodnih razdoblja, naročito modernizma.

Korišćena literatura i izvori

Spisak broji čak preko 235 jedinica, na 15 stranica, i apsolutno dominiraju knjige na engleskom jeziku. Društveno-humanističke nauke su izuzetno pokriveno: filozofija, teorija kulture, medija, književnosti, sociologija kulture... kao i domen umetnosti, naročito sveobuhvatno filmsko područje, da bi ih bilo suvišno pobrajati. Najveći broj citiranih izvora pripisan je Fredriku Džejmsonu (sa 6 jedinica, počevši od njegove najvažnije knjige *Postmodernism, Or, The Cultural Logic of Late Capitalism*, 1991), i Žanu Bodrijaru (sa 8 jedinica, među kojima i *Simulakrumi i simulacija*), dok je iz područja filma to Tomas Elzesar, Dejvid Bordvel, Suzan Hejvord, Ben Singer. Od direktno citiranih, značajno mesto u radu zauzimaju: Linda Hačion, Žan Fransoa Liotar, Norman Denzen, Dejvid Harvi, En Fridberg, Best i Kelner, Angela Ndalians, Kit Buker, Kristofer Vogler, Andraš Balint Kovač, Ričard Dajer, Saša Markuš, Polin Rej, Pola Viloke-Marikondi, Šon Burk, Pam Kuk, Teri Iglton, Šarl Bodler, itd. Od filmskih kritičara su to Rodžer Ebert i Polin Kael, a svi režiseri koji su se analizirali, navedeni u sadržaju disertacije, potkrepljeni su citatima, od kojih upadljivo mesto zauzima, iako ne posebno izdvajan, Žan Lik Godar. Izvori podrazumevaju i brojne internetske, magazinske portale, kao i DVD izdanja.

Sadržaj disertacije

Nakon jasno formulisanog metodološkog uvoda, koji izdvaja najčuveniju tezu teorije postmoderne, konstataciju krize metanarativa Žana Fransoa Liotara, zatim za predmet istraživanja najvažniju definiciju "filma nostalgije" Fredrika Džejmsona, teoretičara čije će delo rad i najviše problematizovati, i isticanja suprotnog stanovišta Stivena Besta i Dagleasa Kelnera koji postmodernu vide kao intenziviranje moderne, uz prisvajanje periodizacije klasični-postklasični Holivud i film sa graničnom 1960. godinom, preuzimajući nomenklaturu Dejvida Bordvela, sledi drugo poglavlje *Postmoderno stanje*, prvo od četiri tematske celine, kako ih kandidat tretira pored uvoda i zaključka, a od kojih svaka ima niz specifičnih segmenata.

U drugom poglavlju kandidat predstavlja osnovnu genezu pojma postmoderno kroz stogodišnju istoriju od svoje prve upotrebe, pozicionira terminološku nedoumicu post-moderna kao kovanicu "futurističkog karaktera" *nakon sada*, preispituje pre-modernu kroz barok XVII veka, pravac koji inauguriše nelinearno i spektakl, pa se zato i često dovodi u vezu sa postmodernističkim delima. Zatim preispituje najpolemičniji odnos modernizam i postmodernizam, ističući stanovišta relevantnih predstavnika modernizma kao što su Šarl Bodler, ili Valter Benjamin, i predstavljajući velike socio-kulturološke promene nastale razvojem tehnike između XIX u XX vek, kada se film i rađa. Dalje uvodi strujanja kao što je strukturalizam, tj. poststrukturalizam, koji je često identifikovan kao postmodernistička misao, da bi potom predstavio i tri vodeća teoretičara područja Liotara, Džejmsona i Žana Bodrijara, sa svojim najznačajnijim konceptima. Uz pomenute, to je i Bodrijarov koncept *simulakruma*. U ovom segmentu je predstavljen i njihov odnos prema umetnosti, a Džejmsonov i Bodrijarov i prema filmu konkretno, uz isticanje filmskih naslova i autora koje njih dvojica navode kao primere retro filma ili filma nostalgije.

U drugoj tematskoj celini, *Postmodernizam i film*, kandidat tokom ovog trećeg poglavlja i sužava polje na film, gde identifikuje konkretne karakteristike koje se pripisuju postmodernističkom, razvrstava ih u 12 tačaka u širem smislu, a za daljnu analizu ih raspoređuje po srodnosti u 5 segmenata, između kojih prirodno postoje preklapanja. Oni čine i pet tematski veoma ilustrativnih podnaslova: *Pastiš - parodija - intertekstualnost*, *(A)istoričnost - anahronost u doba nostalgичne melanholije*, *Žanrovi i metageneričke konstrukcije*, *Komercijalizacija i društvo spektakla - visoka & niska umetnost*, *Rimejci i epizodičnost - serijalizacija fragmenata slike*. U prvom segmentu, Džejmsonovom stanovištu da je pastiš aistoričan, i bezvredna kopija karakteristična za savremenu umetnost, kandidat iznosi i suprotna mišljenja poput Ričarda Dajera i Linde Hačion, uz osvrt na vekovnu istorijsku genezu pastiša. Ovde se direktno ističe i ironija, kao i koncept *mise en abyme*, odnosno metafikijsko i postupak samoreferencijalnosti. Narednim segmentom kandidat preispituje osećaj nostalgije, gde on ističe njenu prisutnost i u klasičnom filmskom razdoblju, mnogo pre *Američkih grafita* (1973) koje je Džejmson

izdvojio za prvi film nostalgije, te melanholiju, prisutnu i u dobu modernizma. Treći segment ovog poglavlja bavi se žanrom i metageneričkim konstrukcijama, iznose se mišljenja teoretičara žanra poput Rika Altmanna i Stiva Nila, odnosno Suzan Hejvord, i dr. kao i Pol Šrederova interpretacije noar filma, sa glavnim uporištem u fleksibilnosti žanra, čime kandidat i problematizuje pojavu savremenih neožanrovskih konstrukta. On nas zato ponovo vraća u eru klasičnog Holivuda, ali i predstavlja značajne pravce u evropskom i svetskom filmu, Trifoovu "politiku autora" kao i novu pojavu režisera filmofila, kritičara i onih filmski školovanih. U četvrtom segmentu nas kandidat veoma vraća nemom filmu i melodrami, prikazujući ondašnje težnje ka spektaklu i rađanju naglašenog promotivnog aparata. Celinu zaključuje rimejcima i serijalima, segmentom sa obiljem naslova iz klasičnog filmskog perioda, gde kandidat ukazuje kako praksa rimejka nije karakteristika samo našeg doba, već je izrodila i neke od najreprezentativnijih primera svoga žanra poput *Malteškog sokola*, *Neki to vole vruće* ili *Moje pesme, moji snovi*, a takvom postupku su bili skloni i autori koji se smatraju klasičnim ili modernističkim.

Dalje sledi treća celina, četvrto poglavlje *Naracija igranog filma*, gde kandidat pristupa naratološki i strukturalno, izlaže prvo osnovne karakteristike klasičnog i neklasičnog narativnog pristupa koristeći se nomenklaturom Dejvida Bordvela. On potom detaljno objašnjava i *klasičnu tročinsku strukturu* generisanu iz Aristotelovog učenja, a promovisanu u scenarističkim knjigama od 1980-ih godina na ovamo, kao i *strukturu mita*, koju predstavlja kroz 12 stepenica *herojevog putovanja* Kristofera Voglera, generisanih iz monomita Džozefa Kembela. Kandidatov cilj predstavljanja ove celine je da jasno ukaže kako se elementi klasične strukture mogu prepoznati u većini savremenih uspešnih filmova, uključujući i one koji se smatraju neklasičnim, poput *Matriksa*, *Petparačkih priča*, itd.

U najobimnijoj četvrtoj celini, petom poglavlju *Osvrt na filmsku produkciju od ranih 1970-ih do danas*, kandidat analizira brojne filmske slučajeve koji se smatraju postmodernističkim, pritom uključujući i brojne autopoetičke iskaze samih autora. Celinu čine dva glavna segmenta, posvećena filmskim prostorima na koje je ovo istraživanje i

usmereno (*Novi Holivud i američki film* i *Stari kontinent i novi film*, dok je *Uz SAD i Evropu...* sažeti dodatak istraživanju, koji proširuje materiju na ostatak sveta, i uključuje aktuelnu postkolonijalnu teoriju i produkciju *trećeg sveta*, kao i dva različita autora poput Dejvida Kronenberga i Baza Lurmana.

(*Novi Holivud i američki film* prvo nudi jedan opšti pregled filmskih autora koji se smatraju postmodernističkim, da bi kandidat prešao i na šest specifičnih slučajeva, predstavljenih u zasebnim delovima. Prvo je analiziran Brajan De Palma, prema Džejmsonu inauguirajući postmodernistički autor, kojem se najviše prigovarala pastišnosti u odnosu na Hičkokov opus; *Istrebljivač svoje vrste* posvećen je SF neonaru Ridli Skota; *Razjareni bik bez razloga* preispituje odsustvo motivacije i "klasne tenzije", istorijsku verodostojnost i tretman nasilja u Skorcezeovom ostvarenju; *Matriks klasične matrice* ispituje postavku simulakruma Lane i Endija Vačauski, kroz isticanje dosledne primene klasične strukture mita; *Petparačke priče uličnih pasa* analiziraju rad Kventina Tarantina, kao najpopularnijeg primera citatnosti, sa akcentom na hiperlinkovanu naraciju *Petparačkih priča*, ali ovde pod svetlom prilično tradicionalističkih, čak i konzervativnih, klasičnih postavki naracije; segment se završava sa kontroverznim Dejvidom Linčom, *Plavi somot Bulevara zvezda*, gde se dotiče onirički, intuitivni poetski pristup autora.

Segment evropskog filma kandidat započinje sa Pjerom Paolom Pazolinijem, i njegovom teorijom *poetskog filma*, dovodeći ga u vezu se postmodernizmom. Ovde on ističe i složenost sistematizacije evropskog filma, na šta posebno utiče i sužen vidik u pojedinačne kinematografije, obično osuđen samo na festivalske filmove. Segment takođe sadrži šest delova. U prvom, *Dihotomija ujedinjenosti evropskih kinematografija, ili (Inter)nacionalni refleksi postmodernog društva*, kandidat empirijski pristupa aktuelnom stanju u produkcijsko-distributerskom kontekstu, sugerišući podeljenost unutar samih kinematografija, na nacionalni film koji korenspondira sa domaćom bioskopskom publikom, i festivalski, državno sponzorisan i namenjen međunarodnoj promociji, navodeći razloge zbog čega je polarizovan, poput antagonizma ka holivudskom filmu, i negovanja tradicije autorskog filma. Kandidat ovde uvodi i pojam

transnacionalno, kao što se poziva i na sintagmu Tomasa Elzesara da je Evropa *dvostruko okupiran* prostor, sa jedne strane od neslavnog istorijskog nasleđa, a sa druge od brojne emigracije koja je pre svega posledica kolonijalne politike. Dalje uvodi *Francuski neobarok*, kao prvi oblik strujanja na liniji postmodernizma kroz insistiranje na vizuelnom i otklonu od realnosti, koji započinje *Divom* (1981), a čiji je najpoznatiji predstavnik Lik Beson, da bi prešao na *Nemački film u potrazi za identitetom*, sa akcentom na Vima Vendersa, njegov pristup vizuelnom, likovima koji evociraju *nomadologiju* Deleza i Gatarija, i uticaj američkog filma, uz tretman i *novog nemačkog filma*, kao i savremenog poput *Trči, Lola, trči*, ili pojavu Fatiha Akina, koji upravo varira problem emigracije.

Kandidat zaključuje poglavlje sa tri radikalna autora Piterom Grinevejem, Larsom fon Trirom i Pedrom Almodovarom, posmatrajući ih kroz prizmu modernizma i eksperimentalne avangarde, baroka, i melodrame. Posebno mesto zauzima konceptualnost Larsa fon Trira, zbog pokretanja *Dogme 95*, kao i postbrehrovskog pristupa najeksplicitnije primenjenog u *Dogvilu*.

Rad zatvara šesto poglavlje, veoma iscrpno zaključno razmatranje.

Ostvareni naučni doprinos

Već sam izbor, obim i pogotovo sveobuhvatan, interdisciplinarnan način na koji kandidat pristupa ovako kompleksnoj temi koja nije često elaborirana kod nas, dok je ona već decenijama predmet brojnih debata u svetu, čini doktorsku disertaciju mr Dejana Nikolaja Kraljačića značajnim naučnim doprinosom za studije filma, ali i za druge društveno-humanističke nauke koje dotiču teoriju postmodernizma i savremenu umetnost uopšte. Najveći doprinos je pojašnjavanje i precizna sistematizacija, konkretizovanje svih odlika koje se smatraju karakteristikama postmodernističkog filmskog umetničkog iskaza, a ne obično pojedinih i posmatranih iz jedne ideološke perspektive, izvedenih iz mnogobrojnih stanovišta najznačajnijih svetskih teoretičara ove oblasti a na osnovu

obimne literature koja većinski nije prevedena kod nas. Dovodeći različita mišljenja u dijalektički odnos, kandidat argumentovano demistifikuje magloviti termin sa kojim se često spekulira, kao što utiče i na rušenje predrasuda poput relacije Holivud - evropski film, ili autorski - žanrovski film.

Naročiti doprinos čini temeljit odgovor disertacije na jedan od kandidatovih zadatih ciljeva da se stvori zdravija osnova za bolje razumevanje izražajnih sredstava savremenog filma, i aktuelnih kritičko-teorijskih tumačenja, što može da unapredi filmsko stvaranje i razmišljanje, neovisno od teorijskog diskursa u domenu same terminologije. Kroz rušenje apstraktnih, opštih mesta i česte situacije da se film ocenjuje vanfilmskim parametrima, uz zanemarivanje njegovog ontološkog smisla, ova disertacija nas vraća samoj suštini filma.

Pored opsežnog pokrivanja modernog filma u periodu od 1970. godine do danas, koji dotiče celokupnu svetsku produkciju, uključujući i praktičnu dimenziju kroz aktuelne metode plasmana i finansiranja filma, kandidatovo elaboriranje umetničkih pravaca koji su prethodili postmodernizmu i posebno iznošenje pojedinih zaboravljenih ili malo poznatih činjenica iz svetske istorije filma, pruža naučni doprinos i na polju same istorije filma.

Zaključak

Doktorska disertacija mr Dejana Nikolaja Kraljačića *Postmodernizam i moderni film sa posebnim osvrtom na period od 1970. godine do danas*, izuzetno je kompleksan, ambiciozno postavljen rad, koji svojim obimom i pristupom prevazilazi uobičajeni tretman tematizovanja fenomena postmoderne i u širim okvirima, takoreći na tragu modernističkih intencija pisanja "totalnog" teksta, a služeći se sredstvima intertekstualnosti u postmodernističkom maniru. Kandidat je izabrao za temu postmodernizam, jedno veoma široko područje čija interpretacija nije fiksirana, ali uprkos ukrštanju velikog broja izvora iz teorije postmoderne, interdisciplinarnosti, i brojnih različitih filmskih poetika, on uspeva da veoma detaljno naznači svoje pravce istraživanja već na samom početku. Predmet, ciljevi, područje hipoteza rada jasno su formulisani, kroz strukturu sistematizovani, i tokom rada naučno argumentovani, interpretirani i objašnjeni. Sve ciljeve koje kandidat postavlja u uvodu, ostvareni su u radu, kao i jasni odgovori na postavljene hipoteze.

Elaborirajući odabranu tematiku, kandidat je pokazao da suvereno vlada relevantnim naučnim aparatom, različitim metodološkim pristupima, odlučujući se za najdelotvornije u odnosu na potrebe same hibridne materije koju obrađuje. Korišćenje impresivne količine jedinica građe, obilje relevantne literature i drugih izvora uključujući i najaktuelnije, potvrda je kandidatovog širokog i teorijskog i empirijskog poznavanja odabrane materije, prilika u savremenom svetskom filmu na svakom nivou, koja je u rasponu od holivudskog filma do recimo iranskog, ali i njene same istorije do početaka u nemoj eri. Ostvareni naučni doprinos podstiče bolje razumevanje i tumačenje savremenog filma u najširem kontekstu, ukazujući na neuralgične tačke problema koje se tiču aktuelne svetske produkcije, a što se može primeniti i na našu, i njene interpretacije, onih što se obično zanemaruju uz opšte konstatovanje krize filma, bez želje da se duboko pronikne u problematiku i tako se neki nedostaci eventualno i isprave, a čemu upravo teži ovaj rad.

Imajući sve navedeno u vidu, Komisija predlaže Naučnom veću Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, da prihvati ovaj izveštaj i odobri javnu odbranu doktorske

disertacije mr Dejana Nikolaja Kraljačića *Postmodernizam i moderni film sa posebnim osvrtom na period od 1970. godine do danas.*

Beograd, 15. mart 2016.

Komisija u sastavu:

dr Aleksandar Janković, vanredni profesor
Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu

dr Aleksandra Milovanović, docent Fakulteta
dramskih umetnosti u Beogradu

dr Petar Zec, redovni profesor Fakulteta
umetnosti u Kosovskoj Mitrovici

dr Živko Popović, redovni profesor Akademije
umetnosti u Novom Sadu

dr Maja Volk, redovni profesor Fakulteta
dramskih umetnosti u Beogradu (mentor)